

MARAFKÓ LÁSZLÓ

Pártálladalom

Utcanevtelenül

Nem egészen nyolc évig tartó pécsi létezésem második felét a Magyar Lajos utcában töltöttük. Egy hosszú, háromszintes panelházban kaptunk lakást, környékünk volt az „Uránváros”-nak becézett városrész utolsó nagyobb beépítése. Több lépcsőházas épületünk sarkán ott állt a névadó emléktáblája, rajta két évszámmal: 1891–1940. Magyar Lajost tudvalevően a sztálini önkény tüntette el, de előtte Kínában töltött évei tapasztalatairól érdekes könyvben számolt be, s egyébiránt a pécsi származású, a szép magyar beszédért küzdő Péchy Blanka színésznő férje volt egykor.

A hetvenes évek elején Magyarországon több gazdaságtalan, nehezen művelhető szénbányát bezártak, s az arra vállalkozó dolgozóikat, a pécsi munkaerőgondok enyhítésére is, északról áttelepítették ide, délre. Az egyik vonzó feltételként lakást ígértek. Így azon a játszótéren is, amelynek egyik oldalát a mi tömbünk alkotta, számos bányászfeleség vigyázott a gyerekére, miközben beszélgettek. Egyszer, lányom hintáztatása közben, akaratlan meghallója lettem egy „háttérinformációnak”. Az egyik asszony szerint ez a „Magyar Lajos valami újságíró volt a *Dunántúli Naplónál*, aztán kiment Vietnamba, ott meghalt, róla kapta az utca a nevét.” Szinte beledermedtem a halhatatlanságba. Mert a zavar és bosszúság elegyével is tudtam, inkább rólam s nem a névadóról van szó.

Hiába volt a táblán a majdnem harmincvalahány évvel korábbi elhalálozás évszáma, amikor még a *Dunántúli Napló* sem létezett, a történeti és politikai ismeretekkel nem túlságosan felvértezett mesélőt – ahogy mondani szokták – ez nemigen zavarta. Jómagam viszont 1972 nyarán, a vietnami háború utolsó nagy fellángolása előtt a *Dunántúli Napló* munkatársaként, de mint a Központi Sajtószolgálat különtudósítója, a bombázásoktól sújtott Vietnamban jártam. Elindulás előtt egyik kollégám így bocsátott el: „Nyugi, ha valami történne, legfeljebb elnevezünk rólad egy utcát.” Kösz’ – szokták erre mondani, s mást meg gondolni. Hál’istennek utcanévadásra alkalmat adó esemény nem következett be, bár láttam ezt-azt, néha egy életre szólót is. A *Dunántúli Naplóban* és a megyei lapokban (mert kiküldő ügynökségem szolgáltatása erre terjedt ki) kintlétem alatt másnaponta jelentek meg tudósításaim, hazatérésem után sorozatot írtam élményeimről, s a környéken – a megyei lap munkatársa helyben mindig ismert embernek számít – elég sokan tudták, merrefelé lakom. Az asszony tehát bizonyos mozaikdarabkákat kombinált össze a hónapok során.

Nem tudom, előfordult-e már e kis hazában, hogy valaki a róla elnevezett utcában lakjék. Múzeumról tudok, s éppen Pécssett. Martyn Ferenc, a kitűnő festőművész a város gesztusaként is, utolsó éveiben, mintegy élő klasszikusként ott élt a

műveit bemutató, Káptalan utcai múzeumban. (De mintha másutt is lett volna lakása...)

Nos, az akaratlanul kihallgatott beszélgetés után napokig majdhogynem kihúzott derékkal jártam: a „saját utcámban” lakom, ami ugyebár akár előleg is lehet a jövőre. Igaz, a megmaradás szigorú, kettős fedésben levő titkos követeként emléktáblámon egyelőre más neve áll, de a közhiedelem az elismerést nekem tulajdonítja.

Persze, nem a tábla „átfogalmazásának” elmaradása miatt, hanem nagyon is evilági reményeket táplálva, 1975-ben elhagytam a „hiedelemmel megáldott” asszony által nekem tulajdonított kis utcát, s ahogy az már lenni szokott, Budapestre költöztem. Ráadásul a diákévekben megirigyelt helyszínre. (Emiatt jó sokáig eladósodva.) Néhány hónap múlva új lakhelyünk közelében, egy útkanyarban Radnóti Istenhegyi kertjének nyomait fedeztem föl. Később meg a környéken Jókai- és Petőfi-emlékeket, amely az *Irodalmi séták* című könyvem megírására készítették.

Egyébiránt azóta is, az ő „fedezékükben”, itt igyekszem észrevétlen belesimulni a tájba.

Majdnem szívhalál

Tárgyalásokat záró sajtótájékoztatóra várakozunk Moszkvában, a hetvenes évek második felében. A magyar küldöttség feje – a különböző országok előregedett vezetését, s a legszűkebb döntéshozó testületeket tekintve – nemcsak itthon, de a „táboron” belül is a legfiatalabbnak számít: harmincegynéhány évesen politikai bizottsági tag. Sokan irigylik is érte. A tárgyalások lezárultával partnerével együtt fog szólni a tájékoztatás „munkásaihoz”.

A meghirdetett időponthoz képest már késünk, halkán beszélgetünk, hogy elüssük az unalmas perceket. Társaságomban kollégám, akivel korábban egy lapnál dolgoztunk, én a küldöttség „farvizén” mint újságíró érkeztem, ő most moszkvai állandó tudósító. Hamarosan lejár a kiküldetése, arról mesél: otthon már épülőfélben a társasházi lakása, így itt minden szabad idejében a lakáshoz szükséges berendezések, anyagok stb. vásárlásával foglalkozik, s a pontos méretekhez kell a colstok. Ki is veszi a belső zsebéből, beszélgetés közben forgatja, nyitogatja. Valamilyen története közben, nyomatékkal a poénhoz, ám véletlenül a tenyerébe csapva, jókorát csattint vele.

Abban a pillanatban az előcsarnokban összegyűlt várakozók közt három férfi, magasságuk legalább 185, azaz száznyolcvanöt centi, a balett-táncosok helybenforgásos lendületével megpördül, jobb kezük, a szívhalál mozdulatával a zakó belső zsebe felé kap. De elszánt ábrázatuk közel sem infarktusról árulkodik.

Kollégám arca megnyúlik, bűnbánóan mutatja fel a colstokot. Mert ugyebár – miként azt fontos emberek hirdetik – az újságíró fegyvere a toll. Ami persze nem csattog.

Kezek vissza a normális tartásba, arcokon a tájékoztató várhatóan merev unalmához illő várakozás.

A biztonságiak nem is sejtetik, amit mi már tudunk: a szerkesztés szigorának közepette ténykedésünk réges-rég csak búcsú a fegyverektől.

Nemecsekező

A tárca már hónapok óta kiszedve, közlésre készen ott hevert a mettőr asztalán. Az emigrációban élő szerző, hazalátogatva, a Vörösmarty téren feljön a kisföldalattiból, s a falon szemébe ötlük egy krétafirka: „Nemecseknek mindig igaza van.” S ebből sorjázó gondolatainak foglalata a hasonló című írás. 1988. június 15-ét írunk, épp ügyeletes szerkesztő vagyok a napilapnál. Az egyik oldalon „lyuk”, jellegében illenék oda ez az opus. Betördeltetjük. (Még az áldott régi, illatos, azaz ólomszedéses lapcsinálás dívik.) Az oldallevonat járja a maga „szolgálati útját”: elkerül a rovatához, az ügyeletes főszerkesztő-helyetteshez. Késő délután belép a főszerkesztő, s azt mondja: „Ezt a tárcát még egyszer olvasd el.” Elolvasom, semmilyen észrevételem nincs, nem is keresem a főszerkesztőt, aki – mint kiderült – már haza is ment. Estefelé az ő telefonja: „Nos, elolvastad?” „Igen, semmi gond.” „Akkor olvassa el a főszerkesztő-helyettes is.” Szólok a kollégának, átfutja, s rám néz: „Mi a gond?” „Nekem semmi.” Már kilenc óra tájban járunk, amikor főszerkesztői telefon: „Nos?” „Nincs gond.” „Tudod milyen nap van holnap?” Igaz, hogy alig tizennégy éves voltam Nagy Imre és társainak kivégzésekor, amiről akkor sokkoló közleménymondat tájékoztatta az országot, de később volt elég idő arra, hogy ez a nap bevésődjön az emlékezetbe. Ennek éppen harminc éve. Eléggé ingerülten mondom, hogy igen. A főszerkesztő hangja remeg a feszültségtől: „Akkor most utasítalak, hogy vegyétek ki, és mutáljatok.” Tehát az oldalt alakítsuk át úgy, hogy Nemecsek ne legyen benne. Megtesszük. Bent levő főnökömet is elfutja a méreg, a lapcsinálás során még megbocsátható káromkodást ereszt meg: „Ki a... adta le ezt a tárcát?” Az előre nyomtatott kéziratoldalak fejlécén számos rubrika ad választ arra, hogy mikor, kinek a láttamozásával ment nyomdába egy-egy írás. Felhozattatja a tördelőktől a kéziratot. Körülbelül három hónappal korábbi dátum mellett a főszerkesztő szignója. „Óriási” – mondja erre a „következetességre” a főszerkesztő-helyettes.

Az írás egyébként pár hét múlva gond nélkül megjelenik.

Egy év múlva, Nagy Imre és mártírtársai újratemetésének napján ugyanaz az ügyeleti stáb állt szolgálatban, mint az ominózus „kivételi napon”. Véletlen? Valaki így rendelkezett? Ezen már senki sem törli a fejét.

Újabb egy év, s a szerkesztőség által megválasztott főszerkesztő áll a lap élén. Az egyik helyettese én, a „nemecsekező”.

Aztán megint egy év, s már egyikünk sem ebben a tisztségében.

